

Sygn. akt III AUa 760/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski

SSA Beata Michalska

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 listopada 2015 r. w Ł.

sprawy **M. G.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji M. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 16 stycznia 2015 r. sygn. akt V U 1371/14

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 760/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 października 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił M. G. prawa do emerytury nauczycielskiej wobec braku co najmniej 30 lat okresów ubezpieczenia. W odwołaniu z dnia 31 października 2014 r. M. G. domagała się przyznania prawa do emerytury wskutek zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego okresów nauki w szkole wyższej w wymiarze czterech, a nie trzech semestrów.

Sąd Okręgowy w Kaliszu wyrokiem z dnia 16 stycznia 2015 r. oddalił odwołanie ubezpieczonej.

Sąd Okręgowy ustalił, że M. G., urodzona w dniu (...), na dzień 31 grudnia 2008 r. posiada uznane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych okresy składkowe i nieskładkowe, wynoszące łącznie 29 lat 10 miesięcy i 14 dni z czego 28 lat 1 miesiąc i 5 dni to okresy składkowe, a 1 rok 9 miesięcy i 9 dni to okresy nieskładkowe. Staż pracy nauczycielskiej w dniu 31 grudnia 2008 r. wynosił ponad 20 lat.

M. G. w okresie od 1 września 1978 r. do 17 czerwca 1980 r. była słuchaczem Studium (...) w O.. W 1999 r. odwołująca się została przyjęta na 3. semestralne studia I stopnia w Wyższej Szkole (...) w W.. Przyjęcie nastąpiło w oparciu o dyplom ukończenia Studium (...) w O.. Dyplom ukończenia studiów ubezpieczona uzyskała w dniu 26 czerwca 1999 r. Do okresu nauki zostały zaliczone 3 semestry nauki w studium wychowania przedszkolnego.

Stosunek pracy między odwołującą się a Przedszkolem nr (...) w K., istniejący od 1980 r., ustał w dniu 31 sierpnia 2014 r. na wniosek odwołującej w związku z zamiarem przejścia na emeryturę.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne. Zgodnie z treścią art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2006 r., nr 97, poz. 647 ze zm.), nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę.

Jak z powyższego uregulowania wynika, emerytura nauczycielska bez względu na wiek przysługuje tylko temu nauczycielowi, który po spełnieniu warunków stażowych na swój wniosek rozwiązał stosunek pracy. M. G. rozwiązała na swój wniosek stosunek pracy. Zgodnie z przepisem art. 91b ust. 1 Karty Nauczyciela, art. 88 tej ustawy ma zastosowanie w stosunku do nauczyciela zatrudnionego w wymiarze co najmniej połowy pełnego etatu. Odwołująca się, rozwiązując na swój wniosek stosunek pracy spełniła zatem warunki zawarte w omawianym przepisie, za wyjątkiem przesłanki 30 lat okresów zatrudnienia.

Zgodnie z treścią art. 7 pkt 9 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz.1440 ze zm.), jako okres nieskładkowy traktowany jest okres nauki w szkole wyższej na jednym kierunku studiów, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów. W niniejszej sprawie bezsporne było, że w 1999 r. M. G. ukończyła naukę w szkole wyższej, prowadzonej w trybie 3. semestralnym. Sąd Okręgowy podkreślił, że za decydujący w sprawie uznać zatem należało okres studiów przewidziany programem nauczania, a nie faktyczny okres nauki ubezpieczonej w szkołach innego szczebla. Program stanowił o nauce w trybie 3. semestralnym i tylko taki okres podlegał zaliczeniu. Skoro cały ten okres został zaliczony przez ZUS, to nie ma podstaw do przyjęcia, że okres ten podlega zwiększeniu o okres nauki w szkole pomaturalnej, wykraczający poza okres studiów w szkole wyższej. W tych warunkach odwołanie jako nieuzasadnione Sąd Okręgowy oddalił.

Wyrok ten zaskarżyła w całości apelacją M. G., zastąpiona profesjonalnie. Sformułowała zarzuty:

1/ naruszenia prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. przez dowolną a nie swobodną ocenę materiału dowodowego i brak wszechstronnej oceny materiału, a tym samym:

- pominięcie faktu wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji z dnia 13 maja 2011 r., znak (...), w której organ rentowy wskazał, że skarżąca spełniła warunki w przedmiocie wymaganych do uzyskania prawa do emerytury okresów składkowych i nieskładkowych już na dzień wydania decyzji, podczas gdy wskazany fakt ma istotne znaczenie dla sprawy, gdyż uzasadnia, dlaczego apelująca wypowiedziała stosunek pracy z Przedszkolem nr (...) w K.;

- uznanie na podstawie zebranego materiału dowodowego, iż skarżąca nie spełniła warunków wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych potrzebnych do nabycia prawa do emerytury.

2/ naruszenie prawa procesowego, tj. art. 328 § 1 k.p.c. przez brak wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn, dla których Sąd pierwszej instancji odmówił wiarygodności i mocy dowodowej dowodowi w postaci decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 maja 2011 r., znak (...).

3/ naruszenie prawa materialnego, tj. art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela w związku z art. 47 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że skarżąca nie spełniła warunku trzydziestoletniego okresu zatrudnienia wymaganego do przejścia na emeryturę w oparciu o przepisy Karty Nauczyciela, podczas gdy stan faktyczny sprawy oraz treść wcześniejszej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 maja 2011 r. przeczy takiemu założeniu i jednocześnie świadczy o tym, że ubezpieczona w momencie wydawania decyzji z dnia 1 października 2014 r. spełniła wszystkie warunki niezbędne do uzyskania prawa do emerytury.

W świetle powyższych zarzutów apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania przez zmianę decyzji ZUS i przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela w związku z art. 47 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

W uzasadnieniu środka odwoławczego apelująca podkreśliła, że naukę w Studium (...) w O. rozpoczęła w dniu 1 września 1978 r., a zakończyła egzaminem dyplomowym w dniu 17 czerwca 1980 r. Zatem ta ostatnia data stanowi datę zakończenia nauki, a nie dzień 29 lutego 1980 r. Faktyczny okres nauki wynosił więc cztery, a nie trzy semestry. Nauka w tym Studium nie mogła wynosić trzech semestrów, w celu zrealizowania całości programu nauczania w tej szkole należało faktycznie odbyć cztery semestry nauki. Taki właśnie okres nauki przyjął ZUS w decyzji z dnia 13 maja 2011 r. uznając, że wnioskodawczyni posiada trzydziestoletni staż ubezpieczeniowy.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie jest zasadna.

Kontrola instancyjna zaskarżonego rozstrzygnięcia prowadzi do akceptacji ustaleń poczynionych przez Sąd pierwszej instancji oraz uznania, iż z dokonanej analizy prawnej Sąd Okręgowy wyprowadził prawidłowy wniosek o braku podstaw do uwzględnienia odwołania.

Zgodnie z odesłaniem art. 47 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.) zasady przechodzenia na emeryturę nauczycieli bez względu na wiek, urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., określają odrębne przepisy. Przepisem tym jest art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 191 ze zm.), który w ust. 1 stanowi, że nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę. Przepis ten stwarza więc przywilej przejścia na emeryturę bez względu na wiek nauczycielom, którzy mają dłuższy, niż wymagany przepisami ogólnymi okres zatrudnienia (dla kobiet 30 lat) oraz dłuższy okres pracy w szczególnym charakterze (20 lat, zamiast 15 lat wymaganych powszechnie). Dodać trzeba, że warunki stażowe z art. 88 ust. 1 Karty spełnione być muszą przez nauczyciela do dnia 31 grudnia 2008 r. - art. 88 ust. 2a pkt 1 Karty Nauczyciela. M. G. wywodzi swe roszczenie emerytalne właśnie z normy art. 88 Karty. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko, że przesłanki z art. 88 Karty Nauczyciela, jako przepisu szczególnego, odbiegającego od systemu powszechnego, muszą być interpretowane w sposób ścisły (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP 2003 nr 16, poz. 390, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 sierpnia 2013 r., III AUa 134/13, LEX nr 1353587).

W piśmiennictwie wyrażane są poglądy, iż skoro przepis art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela wskazuje przesłankę „okresu zatrudnienia”, a nie „okresu składkowego i nieskładkowego”, to pod pojęciem okresu zatrudnienia należy rozumieć tylko okres pozostawania w stosunku pracy. Szereg innych ustaw, m.in. ustawa z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.), na potrzeby ustalania stażu ubezpieczeniowego posługuje się terminem okresu składkowego i nieskładkowego. Ponieważ ustawodawca, mimo wielu nowelizacji nie zdecydował się na zmianę Karty Nauczyciela w tym zakresie, to należy przyjmować, że staż uprawniający nauczyciela do nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej powinien składać się wyłącznie z okresów zatrudnienia. Okres studiów wyższych nie jest okresem zatrudnienia, dlatego też okres ten nie może być zaliczany do stażu ubezpieczeniowego koniecznego do nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej (tak m.in. J. W. „Doliczanie okresu studiów do emerytury”, wyjaśnienia do art. 88 KN opubl. L.).

Natomiast Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 września 2012 r., I UK 232/12 (LEX nr 1675408) zajął stanowisko, że przy wykładni przesłanki „okres zatrudnienia”, którą ustawodawca przyjął w art. 88 Karty Nauczyciela,

należy posługiwać się pojęciami okresów składkowych i nieskładkowych w rozumieniu przepisów ustawy emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Idąc tym tokiem rozumowania stwierdzić należy, że okresy składkowe i nieskładkowe M. G. wynoszą 29 lat 10 miesięcy i 14 dni, na dzień 31 grudnia 2008 r. Organ rentowy uznał za udowodnione 28 lat 1 miesiąc i 5 dni okresów składkowych przypadających: od 20.08.1980 do 05.10.1993, od 12.10.1993 do 17.03.1994, od 26.03.1994 do 21.09.1995, od 23.09.1995 do 22.02.1999, od 27.02.1999 do 11.03.2002, od 16.03.2002 do 19.07.2003, od 26.09.2003 do 24.01.2005, od 29.01.2005 do 29.01.2006, od 04.02.2006 do 31.12.2008, jak też 1 rok 9 miesięcy i 9 dni okresów nieskładkowych przypadających: od 01.09.1978 do 29.02.1980, od 06.10.1993 do 11.10.1993, od 18.03.1994 do 25.03.1994, 22.09.1995, od 23.02.1999 do 26.02.1999, od 12.03.2002 do 15.03.2002, od 20.07.2003 do 25.09.2003, od 25.01.2005 do 28.01.2005, od 30.01.2006 do 03.02.2006. Sąd Okręgowy tak obliczony staż M. G. zaaprobował.

Spór przed Sądem pierwszej instancji zogniskował się wokół długości okresu nieskładkowego wnioskodawczynie, związanego z okresem nauki w szkole wyższej, który uwzględniony został w przedziale od 1 września 1978 r. do 29 lutego 1980 r. Zgodnie z treścią art. 7 pkt 9 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, za okres nieskładkowy kwalifikuje się okres „nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów”. M. G. od 1 września 1978 r. uczęszczała do Studium (...) w O.. Nauka w szkole odbywała się w systemie dziennym. Egzamin dyplomowy ubezpieczona złożyła w dniu 17 czerwca 1980 r. Cały okres od 1 września 1978 r. do 17 czerwca 1980 r. nie może być zaliczony do „okresu zatrudnienia”, którym M. G. w wymiarze 30 lat legitymować się powinna na dzień 31 grudnia 2008 r., lecz tylko okres trzech semestrów nauki. Na podstawie dyplomu ukończenia Studium (...) w O. wnioskodawczynie została bowiem przyjęta do Wyższej Szkoły (...) w W. na trzysemestralne studia pierwszego stopnia. Zaliczono jej w poczet studiów wyższych pierwszego stopnia okres nauki w Studium (...) w O., skutkiem czego uzyskała dyplom licencjata 26 czerwca 1999 r. Okres nauki w szkole wyższej, w rozumieniu art. 7 pkt 9 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ma odniesienie tylko do kształcenia w Wyższej Szkole (...) w W., gdyż takiej kwalifikacji nie daje ukończenie Studium (...) w O.. Zatem zgodnie z jasnym i stanowczym brzmieniem przywołanej normy, jako okres nieskładkowy może być uznany wyłącznie okres nauki w wymiarze określonym w programie studiów, a więc w rozpatrywanym przypadku okres wynoszący trzy semestry. Wykładnia przesłanki „okres nauki w wymiarze określonym w programie studiów” niejednokrotnie stanowiła przedmiot rozważań judykatury. Wnikliwą analizę przedstawił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 czerwca 2008 r., I BU 19/07 (OSNP 2009 nr 21-22, poz. 299) stwierdzając, że brzmienie art. 7 pkt 9 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie określa ram czasowych - od dnia rozpoczęcia studiów do dnia, w którym nauka miała się zakończyć lub faktycznie zakończyła. Jedyne ograniczenie, jakie z przepisu tego wynika, to ograniczenie okresu nieskładkowego do wymiaru wynikającego z programu nauczania. Zatem do tego okresu wliczyć można każdy odbyty okres nauki w szkole wyższej pod warunkiem, że: 1/ jest to nauka na jednym kierunku studiów, 2/ nauka została ukończona - z ograniczeniem do wymiaru wynikającego z programu nauczania. Innymi słowy, okres studiów podlega zaliczeniu do okresów nieskładkowych zawsze w wymiarze wynikającym z programu nauczania, jeśli więc przykładowo studia trwają pięć lat, to zarówno ten, kto je ukończył wcześniej jak i ten, kto studiował dłużej, powinien mieć uwzględnione przy ustalaniu prawa do świadczenia oraz jego wysokości 5 lat okresów nieskładkowych (OSNP 2009 nr 21-22, poz. 299).

Sąd Apelacyjny zapatrywania powyższe podziela. Wymiar studiów wyższych pierwszego stopnia, które ukończyła M. G., wynosił trzy semestry i nie ma prawnej możliwości uznania za okres nieskładkowy faktycznego okresu pobierania nauki studium, która to nauka została zaliczona w poczet studiów. Tym samym chybiony jest zarzut naruszenia prawa procesowego - art. 233 k.p.c. przez dowolne uznanie na podstawie zebranego materiału dowodowego, że skarżąca nie spełniła warunku okresów składkowych i nieskładkowych, jak też zarzut obrazu prawa materialnego - art. 88 Karty Nauczyciela. Okres nauki w szkole wyższej, jako okres nieskładkowy przewidziany w art. 7 pkt 9 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, może być osadzony tylko w przedziale od 1 września 1978 r. do 29 lutego 1980 r.

Bezzasadne są zarzuty apelacyjne ubezpieczonej, w których swego prawa do emerytury upatruje w treści decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 maja 2011 r. Decyzją tą organ rentowy odmówił M. G. prawa od emerytury nauczycielskiej oraz odmiennie, niż w decyzji zaskarżonej, obliczył staż pracy wnioskodawczynie. Decyzja

z dnia 13 maja 2011 r. nie kreuje żadnych uprawnień emerytalnych, nie została poddana kontroli sądowej, a nadto w postępowaniu odwoławczym sądy ubezpieczeń społecznych suwerennie badają spełnienie materialnoprawnych przesłanek dochodzonych świadczeń. W niniejszym postępowaniu, zainicjowanym odwołaniem od decyzji z dnia 1 października 2014 r., Sąd pierwszej instancji w żadnym razie nie był związany zestawieniem okresów składkowych i nieskładkowych, zawartym w uzasadnieniu odmownej decyzji ZUS z dnia 13 maja 2011 r. Tym samym brak analizy treści tej decyzji w motywach wyroku nie stanowi o naruszeniu wymogów art. 328 § 1 k.p.c. - który to przepis apelująca prawdopodobnie wskazała mylnie, zamiast art. 328 § 2 k.p.c. Zgodnie z art. 328 § 2 k.p.c., uzasadnienie wyroku powinno przede wszystkim zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Powinien być wskazany tok rozumowania i to w taki sposób, żeby można było skontrolować słuszność tego rozumowania oraz jego zgodność z materiałem dowodowym. Powinno ono również zawierać wyjaśnienie podstawy prawnej zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia z przytoczeniem przepisów prawa oraz naświetlenie, dlaczego dany pogląd sąd uznaje za trafny i z jakich powodów. Uzasadnienie wyroku ma dać logiczną odpowiedź na pytanie, dlaczego właśnie taki, a nie inny wyrok został wydany. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, treść uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji wskazuje, iż wyżej przedstawione wymogi, pozwalające uznać zapadłe orzeczenie za odpowiadające prawu w kontekście podstawy faktycznej roszczenia, zostały w przedmiotowej sprawie spełnione.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że chybione są apelacyjne zarzuty obrazy prawa procesowego i materialnego, gdyż M. G. bez wątpienia nie posiada 30 lat okresów zatrudnienia, wymaganych do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela. Skutkiem tego Sąd Apelacyjny oddalił bezzasadną apelację ubezpieczonej na podstawie art. 385 k.p.c.

Sędziowie: Przewodnicząca: